

УДК 911.3:528.8

Кривець О. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОСТОРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНЦІ – ТИПОВОМУ МІСТІ-СУПУТНИКУ КИЄВА

Нами проаналізовано рівень модернізації та просторові трансформації міста Українка. Місто Українка є модельним містом нашого дослідження. Воно є містом-супутником приміської зони міста Києва. Нами була визначена тестова ділянка в межах міста. Тестову ділянку та місто як модельне визначено за допомогою дотримання принципів територіальної цілісності, доступності, перспективності. Проведено аналіз стану всіх об'єктів, що розміщуються на ділянці, та трансформаційних процесів. Трансформаційні процеси в місті є індикаторами, що показують напрям розвитку міста. Якщо відбуваються процеси

© О. О. Кривець

джентрифікації в місті, то місто розвивається. А якщо відбуваються процеси занепаду, то це є ознакою занепаду самого міста або його мікрорайону: місто може стати депресивним в майбутньому. В Україні відбуваються процеси джентрифікації, що свідчить про інтенсивний розвиток міста. Такі позитивні трансформації відбуваються через вплив Києва. Для України характерний розвиток житлової та транспортної функцій.

Ключові слова: приміська зона, просторові трансформації, рівень модернізації, функції міста, зміна функції.

Вступ. В Києві зосереджуються найбільші фінансові потоки не лише столичного регіону а й країни, регіональні офіси транснаціональних корпорацій, які в свою чергу притягують найкваліфікованіші трудові ресурси. Завдяки цьому столиця має безпосередній вплив на міста-супутники. Кон'юнктура в усіх галузях економіки міст-супутників орієнтована на столицю. Це проявляється в зміні функцій міст-супутників приміської зони. *«Функції міст формуються і видозмінюються протягом всієї історії їх розвитку і завжди чинять певний вплив на прилеглі території. Разом з тим вони визначають головні риси міста (планувальну структуру, транспортну, технічну і соціальну інфраструктуру та в цілому образ міста), впливають чисельність його населення, склад його професійної структури.»* [1 ст. 4] Розвиток нових функцій – комерціалізація торгівлі та інших галузей сфери послуг, а також посилення старих – промислової, житлової та транспортної і є передумовою розвитку та поширення процесів трансформації та модернізації в Україні.

Постановка проблеми. Метою статті є аналіз просторових трансформацій та рівня модернізації міста України, як модельного міста приміської зони міста Києва. В працях суспільних географів, що досліджували міста України, трансформаційні процеси та рівень модернізації міст-супутників столиці майже не висвітлено. Дослідження процесів модернізації та трансформацій міського простору проводилося у польових умовах. Застосовувались методи системного аналізу, експертних оцінок та картографічний метод. В межах міста була виділена тестова ділянка, на якій безпосередньо проводились дослідження.

Аналіз останніх публікацій. Вплив столиці на міста приміської зони дуже значний: «...у Київській області

спостерігається дуже висока залежність рівня економічного розвитку районів від їхньої близькості до Києва (-0,69)...» [3 ст. 32]. Місто Українка розташоване на віддалі 40 кілометрів від столиці. І безумовно виконує ряд функцій, які переносяться з столиці. Саме це впливає на розвиток міста та на процеси його трансформації та модернізації зокрема. Детальними дослідженнями просторових трансформацій приміської зони займалися Т. Маншиліна, К.В. Мезенцев. Вони зазначили, що: «...розвиток змішаних житлових функцій поширений в Україні...» [2 ст. 91].

Методика дослідження. Місто Українка є містом районного підпорядкування. Місто за площею невелике – 907 гектарів. Тестова ділянка в місті Українка є цілісною. Вона є показовою, бо представляє центральну та житлову частини міста, яке є типовим містом приміської зони Києва. В межах ділянки переважають житлова та обслуговуюча функціональні зони, а також досить мала частка припадає на рекреаційну зону. Ми бачимо, що місто виконує певні функції притаманні столиці: житлова та частково обслуговуюча. На даний момент в межах тестової ділянки ми можемо спостерігати такі функціональні перетворення як: забудова рекреаційної зони житловими об'єктами. Проте поки це явище не набуло масштабного характеру. Такі процеси більш характерні селам, що розташовані навколо України, де захоплюють ділянки лісу, береги річок та озер і будують приватні житлові будинки, коттеджні містечка. Заміна функцій відбувається завдяки впливу столиці, яка близько розташована до України, та прилеглих до неї сіл. Такі трансформаційні процеси є типовими для всіх міст приміської зони. Відмінною рисою в кожному місті є лише інтенсивність даних процесів. Осередками трансформації є дві магістральні вулиці міста: Юності та Дніпровський проспект. По вулиці Юності осередками є ринок та автостанція. На Дніпровському проспекті осередком є набережна міста, яка виконує рекреаційну функцію. Всі трансформаційні процеси, в цій частині тестової ділянки, відбуваються під впливом даної функції. Через вигідне географічне положення взаємозв'язки міста України з ядром приміської зони є дуже тісними. Насамперед вони притаманні виробничій сфері, а саме енергетичній галузі, також соціальній сфері та обслуговуючій. Однією з конфліктних тем є функціонування Трипільської ТЕС. Не дивлячись на те, що Українка – «місто енергетиків», все частіше місцева

грумада піднімає питання про значне забруднення природного навколишнього середовища міста від викидів ТЕС. Мешканці міста пропонують декілька варіантів вирішення проблеми: припинення роботи ТЕС, або хоча б модернізації її основних фондів. Місцеві мешканці сприймають своє місто цілісно, не розділяючи його на частини, через його невелику площу.

Результати дослідження. Наше дослідження включало історико-географічний аналіз міста, що дозволило нам виявити трансформаційні процеси. Розвиток Українки як міста став можливим завдяки об'єднанню хуторів, які власне трансформувалися з поселень сільського типу в місто. А виникла така потреба через будівництво Трипільської ТЕС, що почалося у 1962 році [5]. ТЕС має значний вплив на екологічний стан навколишнього природного середовища міста.

Тестова ділянка за площею займає значну частину від площі міста. Її призначення – це переважно виконання житлової функції та обслуговування населення. В межах ділянки представлені такі типи житлової забудови: «Хрущовки», на розі вулиці Юності та Дніпровського проспекту, з поширенням в глибину кварталу; а також багатоповерхові будинки, що збудовані в кінці 80-их років ХХ століття, така житлова забудова поширена по всій ділянці. Для Українки характерна поява нових житлових будинків, вони переважно розміщуються вздовж вулиці Будівельників за два квартали від будівлі міської ради з поширенням в зону рекреації. Такі процеси відбуваються за рахунок інтенсивного розвитку столиці. Як зазначає С. А. Покляцький Києву притаманні: значний демографічний потенціал, висока міграційна, інвестиційна привабливість, найвищі зарплати і доходи бюджету. Що в свою чергу посилює міграційні потоки з міст-супутників та інтенсивність розвитку житлової функції в них. [4, с. 139.]

Протягом досліджуваного часового періоду зміни функцій в межах ділянки не відбулися. Місто Українка має сполучення з містом Києвом залізничним (станція «Трипілля-Дніпровське», відкрита в 1987 році; та «Стугна») та автомобільним транспортом.

Основні функції, що притаманні тестовій ділянці – це житлова та обслуговування населення. Об'єкти обслуговування населення розміщуються переважно на перших поверхах житлових будинків на перетині вулиць Юності та Дніпровського проспекту. Далі вглибині кварталу побудовані нові будинки в яких розміщуються

лише заклади обслуговування населення: будинок № 2 по вулиці Юності, будинки №20 та №24 на Дніпровському проспекті. В місті наявні такі заклади сфери обслуговування: 3 дитячих садочки, 2 загальноосвітні школи, медичне професійно-технічне училище, спортивний комплекс і Палац культури, готель «Енергетик», відділення Укрпошти, Укртелеком, мережеві супермаркети «Велика кишеня» та «Фора», а також ринок по вулиці Юності та відділення «Нової пошти» на Дніпровському проспекті.

Процеси джентрифікації ми спостерігаємо в приміщенні Палацу культури. Ще не відбулася остаточна зміна функції, бо меншу частину приміщень поки займають гуртки Палацу культури, проте значну частину приміщень вже займають об'єкти сфери обслуговування. Спостерігається тенденція витіснення первинної функції.

На ділянці також є об'єкт, що має сакральну функцію: церква Ікони Божої Матері «Несподівана радість» УПЦ Київського Патріархату (побудована в 1991 р.).

На території ділянки немає об'єктів, які втратили стару функцію, і в яких не відбулась заміна на нову. Немає ветхих і занедбаних будинків. В межах ділянки відсутні депресивні квартали. Це є ознакою того, що відбуваються трансформаційні процеси і місто розвивається, а не занепадає.

Інфраструктура тестової ділянки є гарно розвиненою. Головні магістральні шляхи тестової ділянки: вулиця Юності та Дніпровський проспект. Усі магістральні шляхи є модернізованими. Тестова ділянка забезпечена всіма сучасними телекомунікаціями. Доступними є послуги Інтернет-провайдерів та кабельного телебачення.

Особливістю міста є те, що в Україні немає місцевого громадського транспорту. Муніципальним автобусом офіційно вважають автобус №313 Українка – Київ, але він водночас є і приміським маршрутом. Загалом в Україні діють 12 міжміських автобусних маршрутів та 11 приміських автобусних маршрутів. В місті є автостанція.

Відмітимо також, що в межах тестової ділянки високий рівень благоустрою прибудинкових територій. Також діє система сортування сміття. В кожному дворі наявні сміттєві баки для різних видів відходів.

Майже всі житлові будинки тестової ділянки є

модернізованими або частково модернізованими. В місті діє проект «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» за підтримки ПРООН та їхньої Муніципальної програми врядування та сталого розвитку. Мешканці будинків самостійно – шляхом колективних зборів обирають, що саме і як вони хочуть модернізувати (це може бути заміна вікон в під'їздах, встановлення нових дверей в під'їздах, чи утеплення будинку ззовні, ремонт та утеплення даху та ін.). Фінансування розподіляється таким чином: 5% вартості модернізації оплачують мешканці будинку, 50% оплачується за рахунок фонду проекту, та 45% за рахунок міського бюджету. Будь-який будинок може подати заявку на участь в проекті, вона подається шляхом заповнення анкети в режимі онлайн на офіційному сайті міста Українка.

Щодо стану інфраструктурних об'єктів тестової ділянки, то магістральні шляхи є модернізованими. Всі доріжки в дворах та доріжки між будинками, доріжки, що ведуть до дошкільних закладів освіти та дитячих майданчиків модернізовані або нові. Стан благоустрою прибудинкової території та дитячих майданчиків – модернізований.

Висновки і перспективи дослідження. Для тестової ділянки в Україні головним чинником функціональних змін є процеси комерціалізації підприємств обслуговування населення. Підприємства обслуговування населення розміщуються мозаїчно по головних магістральних вулицях Юності, Будівельників та Дніпровському проспекті, а також в середині житлового масиву в кварталах наближених до центральної площі, набережної та ринку. Спостерігаємо інтенсивні процеси поширення закладів обслуговування в межах ділянки у напрямку до центральної площі міста, та в напрямку від ринку до центральної частини міста. А також по Дніпровському проспекту вздовж набережної будинки №5 (відділення «Нової пошти»), №7, №9 та №11 повністю зайняті різними закладами сфери обслуговування, а також значна частина приміщень Палацу культури. Ще одним фактором є близьке розташування ділянки до рекреаційної зони та її вигідне географічне положення. Це робить її привабливою для приватних забудовників. Проте нова забудова можлива лише в районі вулиці Будівельників: в рекреаційній зоні. Саме в цій частині тестової ділянки розміщені новобудови. Також важливим фактором є чисельність населення міста. Протягом 2002-2014 років

простежується тенденція збільшення чисельності населення міста. Це відбувається за рахунок появи нових житлових комплексів з гарною системою благоустрою, що притягують нових жителів. Близькість до столиці та налагоджена система сполучення також впливає на те, що мешканці навколишніх прилеглих сіл переїжджають в місто.

**Рецензент – кандидат географічних наук, доцент
А. Л. Мельничук**

Література:

1. Функции городов и их влияние на пространство [Текст] / под. ред. Л. Г. Руденко. – К. : Феникс, 2015. – 292 с.

2. Ключко Т. Просторові трансформації житлових функцій у приміській зоні Києва [Текст] / Т. Ключко, К. Мезенцев // Часопис соціально-економічної географії. – 2015. – Вип. 18 (1). – С. 87-93.

3. Підгрушний Г. П. Київ та прилегла територія в системі центрo-периферійної взаємодії [Текст] / Г. П. Підгрушний, О. О. Денисенко. – Український географічний журнал. – 2013. – С. 27-34.

4. Покляцький С. А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження [Текст] / С. А. Покляцький – К.: Науково-виробниче підприємство “Видавництво “Наукова думка” НАН України”, 2016. – 182 с.

5. Історія міст і сіл Української РСР. Київська область [Текст] / під. ред. Ф. М. Рудич та ін. — К. : Гол. ред. УРЕ, 1971. — 792 с.

О. О. Кривец

ПРОСТРАНСТВЕННЫЕ ТРАНСФОРМАЦИИ В УКРАИНКЕ – ТИПИЧНОМ ГОРОДЕ-СПУТНИКЕ КИЕВА

Проанализирован уровень модернизации и пространственные трансформации города Украинка. Город Украинка является модельным городом нашего исследования. Украинка является городом-спутником, который расположен в пригородной зоне города Киева. Нами был определен тестовый участок в черте города. Тестовый участок и город как модельный определен с соблюдением принципов территориальной целостности, доступности, перспективности. Проведен анализ состояния всех объектов, размещаемых на участке, и трансформационных

процессов. Трансформационные процессы в городе являются индикаторами, показывающими направление развития города. Если происходят процессы джентрификации в городе, то город развивается. А если происходят процессы упадка, то это является признаком угасания самого города или его микрорайона: город может стать депрессивным в будущем. В Украинке происходят процессы джентрификации, что свидетельствует об интенсивном развитии города. Такие положительные трансформации происходят из-за непосредственного влияния Киева. Для Украинки характерно развитие жилищной и транспортной функций.

Ключевые слова. Пригородная зона, пространственные трансформации, уровень модернизации, функции города, изменение функции.

O. Kryvets

SPATIAL TRANSFORMATIONS IN UKRAINKA, TYPICAL SATELLITE CITY OF KYIV

The paper analyses the level of modernization and spatial transformation in the city of Ukrainka, the Kyiv satellite, which was chosen as a model city in our research. The model city and the limits of the test area were determined using the principles of territorial integrity, availability, and prospectivity. Investigation of modernization and transformation of urban space was carried by means of the field expert evaluation using the methods of system analysis and mapping. The evaluation covered the condition and the functional profile of objects situated within the test area, as well as the level of their improvement and modernization. Transformation processes in the city are regarded to be indicators showing the direction of the city development. While the process of gentrification was considered as a sign of positive-going urban development, the processes of economic and demographic decline manifest us the stagnation of a city or at least its district, therefore the city may become depressive in the future. The gentrification processes, developing in Ukrainka, indicate the intensive city development. The transformation takes course due to the Kyiv city influence. Urban space of Ukrainka is specifically characterized by the development of housing and transport functions.

Key words. Suburban area, spatial transformation, level of modernization, city functions, function transformation.

Надійшла до редакції 4 листопада 2016 р.